

Oormerken bij runderen en schapen in natuurgebieden?

Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren (Stb 1992-585) kunnen nadere regels worden gesteld aan de gezondheid en het welzijn van gehouden dieren. Deze wet is voor de natuurbeheerders onder andere van belang voor de dieren die in de natuurterreinen als (grote) grazers worden gehouden.

Hans Kampf

Grote grazers, zoals deze Koninckpaarden hebben een positief effect op natuurgebieden: als 'beheerders' en als onderdeel van het totale systeem.

De Europese Commissie stelt nadere eisen aan gehouden dieren, voor zover het vlees ervan in het (internationale) handelsverkeer terecht kan komen. Bij het optreden van bijvoorbeeld besmettelijke ziekten dienen dieren te kunnen worden getraceerd. Vroeger gebeurde dat met de schetsen, die van ieder rund direct na de geboorte werden gemaakt. Dit kan nu niet meer: de schetsen zijn in zekere mate fraudegevoelig, er doen steeds meer eenkleurige dieren hun intrede, de aantallen dieren zijn sterk gegroeid en de toenemende automatisering stelt zijn eisen aan de verwerkbaarheid van de gegevens.

Ook voor de natuurbeheerder is deze regeling van betekenis. Hij heeft immers net zo goed belang bij een duurzaam gezonde populatie. Bij wisselende inschaarders - maar ook bij besmettingen - moet

je goed zicht hebben op de herkomst en oorzaak van (besmettelijke) ziekten.

Dit heeft geleid tot Identificatie en Registratie (de zg. I&R)-regelingen voor runderen (89/153/EEG en 92/102/EEG) en voor schapen (91/68/EEG en 92/102/EEG). Het gevolg was bijvoorbeeld dat alle runderen geacht werden te zijn voorzien van gele oormerken.

Waarom geen chips?

Een veel voorkomende vraag is waarom niet gekozen is voor chips (transponders). Zij worden bijvoorbeeld in dierentuinen en bij gezelschapsdieren wel gebruikt.

Voor de grootschalige toepassing in de landbouw bestaan er echter nog onoverkomelijke problemen, zoals de kosten die vele malen hoger zijn dan bij het oormerken-systeem, de internationale afstemming en standaardisatie, en de risico's van het verdwijnen van de chips in of buiten het lichaam.

Aanpak

In overleg met de Veterinaire Dienst, het Landbouwschap en de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren is met de terrein-

beherende organisaties gezocht naar een praktische invulling van deze regelgeving voor het natuurbeheer.

Runderen

Het probleem was echter de uitvoerbaarheid van de regeling, met name die voor de runderen in de grote(re) natuurgebieden. Merken van deze dieren leidt juist hier tot stress bij de dieren en gevaar voor degene die met het merken is belast. Daarvoor is nu een oplossing gevonden.

Het volgende is afgesproken:

- voor de runderen in de natuurgebieden (inclusief de verwilderde runderen (het gaat in de regelgeving om het geslacht Bos)) geldt in principe de registratieplicht;
- er zijn uitzonderingen mogelijk voor "bepaalde terreinbeheerders" en "bepaalde typen natuurterrein";
- gesloten koppels (d.w.z. kudden van graasdieren, die niet in contact staan met andere grote grazers) kunnen als een eenheid worden beschouwd;
- deze terreinbeheerders dienen in een of andere vorm een directe relatie met de rijksoverheid te hebben.

In de grote natuurgebieden, waar zelfregulatie als het belangrijkste beheer wordt gezien, behoeven runderen, zoals deze Heckrunderen, in principe niet te worden gemerkt.

Dit zijn:

- het Staatsbosbeheer als uitvoerende dienst van LNV, alsmede de andere rijksdiensten;
- de terreinbeherende particuliere natuurbeschermingsorganisaties, vallend onder de Regeling bijdragen particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties;
- eigenaren/gebruikers van een beschermd natuurmonument, waarvoor een beheersplan is vastgesteld op grond van art. 14 van de Natuurbeschermingswet.
- de natuurterreinen laten zich als volgt onderverdelen:
  - terreinen waar het beheer in hoge mate is gericht op zelfregulatie en die groter zijn dan 700 ha;
  - half-natuurlijke terreinen die zodanig worden begrast dat de dieren slechts

één of enkele keren per jaar worden gevangen en gecontroleerd;

- de overige natuurterreinen, waar de dieren regelmatig in handen komen van de beheerder.

Wat betekent dit nu?

- voor de "natuurlijke" terreinen is ont-heffing van de merkplicht mogelijk, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Deze voorwaarden zijn:
  - de terreinen dienen groter te zijn dan 700 ha en via natuurlijke of kunstmatige barrières gescheiden te zijn van terreinen waar gemerkte runderen (kunnen) lopen;
  - het beheersdoel moet – conform een vastgesteld beheersplan en waarmee de minister van LNV kan instemmen – gericht zijn op een hoge mate van zelf-regulatie;
  - er mogen geen dieren van of naar elders worden aangevoerd of afgevoerd, tenzij naar een slachthuis in een verzegelde vrachtwagen. In bepaalde, nader vast te stellen gevallen kan hiervan ont-heffing verleend worden voor bloedver-versing, alsmede bij de inrichting van nieuwe, grote zelfregulerende begrazings-eenheden.
- in de half-natuurlijke terreinen geldt een merkplicht binnen 30 dagen na de geboorte, voor zover dit praktisch uitvoerbaar is. In de praktijk kan dit voor de onoverzichtelijke grotere terreinen neerkomen op een "merkactie" na de eerste geboortegolf en in het najaar.
- kalveren in de overige natuurterreinen worden in principe binnen drie dagen na de geboorte gemerkt. Voor de genoemde organisaties staat hiervoor een kleiner, bruinachtig oormerk ter beschikking, dat wat meer voldoet aan de esthetische gevoelens.

Beheerders die van de bovengenoemde uitzonderingen op de I&R-regeling gebruik willen maken, dienen zich te richten tot hun regionale vertegenwoordiger van de Stichting Gezondheidszorg voor dieren.

Schapen en geiten

De I&R-regeling voor schapen en geiten is thans in ontwikkeling. Het doel hiervan is eveneens mogelijkheden te scheppen voor het traceren van de herkomst van dergelijke dieren op bedrijfsniveau (koppels). In bepaalde gevallen kan een merking van individuele dieren wenselijk zijn, bijvoorbeeld bij het raszuiver houden

van bepaalde koppels, zoals bij de zeldzame landbouwhuisdieren. Voor de schapen en geiten is een groter aantal verschillende oormerken mogelijk. Voor de runderen is dat thans (nog) niet het geval.

Het oormerk voor schapen en geiten is alleen noodzakelijk voor dieren die in het nationale en internationale handelsverkeer kunnen komen. Er zijn een paar situaties waar schapen vrij leven in de "wildbaan", bv. in het Deelerwoud. Deze schapen die niet in het handelsverkeer komen, alsmede de Wilde moeflons behoeven niet te worden gemerkt.

Nadere studie

Er is nog al wat te doen met de gezondheid en het welzijn van de (gehouden) dieren in de natuurterreinen. Daarom heeft de toenmalige Staatssecretaris voor het Natuurbeheer in de Tweede Kamer een Veterinaire Begeleidingscommissie Natuur aangekondigd. Het doel van deze commissie is een platform te zijn voor de instanties, die betrokken zijn bij de uitvoering van de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren en meer specifiek voor de uitvoering van de I&R-verordening (beide voor zover voor het natuurbeheer van belang).

Enkele onderwerpen die aan de orde zullen komen zijn:

- de praktische uitvoerbaarheid van het transport van levende dieren uit de natuurterreinen;
- de praktische uitvoerbaarheid van de merkplicht;
- het adviseren bij het initiëren van nieuwe, grote zelfregulerende begrazingseenheden;
- het uitwerken van art. 37 van de Ge-

Onder meer ter voorkoming en het traceren van epidemieën is het noodzakelijk gehouden dieren te identificeren en te registreren.

Dit heeft geleid tot het aanbren-gen van gele oormerken bij landbouwhuisdieren (foto: Natuurmonumenten/ Ruud Knol).

zondheids- en Welzijnswet t.a.v. de Zorgplicht. Wanneer is een dier natuurlijk ziek en wanneer "echt" ziek, zodanig dat je als beheerder moet ingrijpen. Bij de uitwerking van dit punt zal nauw overleg worden gevoerd met de Dierenbescherming, die ook van deze commissie deel uitmaakt;

- hoe om te gaan met dode dieren in het veld in relatie tot de Destructiewet. Hiervoor zal overleg worden gevoerd met het ministerie van VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport). De vraag wanneer de kadavers onderdeel zijn van de natuur of juist een gevaar voor de gezondheid van mens en/of dier zal moeten worden beantwoord;

- de toelaatbaarheid en de wijze van doden van grote grazers in de natuurterreinen.

Ik zal de natuurbeheerders graag op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Ing. H. Kampf
secretaris van de Veterinaire Begeleidings-
commissie Natuur
Ministerie van LNV, dir. Natuurbeheer
Postbus 20401
2500 EK Den Haag